

RUDOLF VON DELIUS

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

‘Ο Χορός είναι ένα από τα πολλά είδη της Τέχνης. Και τι είναι Τέχνη;

Κάθε άνθρωπος έχει συναισθήματα, υφίσταται συγκινήσεις, ψυχικές ταραχές, έσωτερικούς υπερερεθισμούς. Στους δυνατούς, ό έσωτερικός αυτός αναβρασμός φθάνει ως τό ξεχείλισμα. Τι πρόκειται να γίνει τότε; που οδηγεί τό φαινόμενο αυτό; πώς έκδηλώνεται;

Αυτή ή υπέρτασις της ψυχικής συγκινήσεως είναι ακόμη κάτι τό σκοτεινό, τό άβίβαιο, τό ρευστό. Δεν έχει άκίνητοποιηθῆ. Κι’ ως τόσο την αισθανόμαστε σαν μία άφραστη απόλαυσι, σαν τό πιο ένδομοχο, τό πιο άποκλειστικά δικό μας, από τό ψυχικό έγώ μας. Με ποιά μέσον θα μπορούσαμε να τό έξωτερικεύσουμε, με τί τρόπο να τό μεταδώσωμε στους ανθρώπους, που μας περιβάλλουν;

Οι άνθρωποι έρχονται σ’ έπαφή μεταξύ τους με τίς αισθήσεις. Άλλά ή άπλή, ή συνειθισμένη έπικοινωνία με τίς λέξεις, όσο και άν αυτό φαίνεται παράξενο, είναι κάτι άφηρημένο, δεν φτάνει για να έκφράση τούς λεπτότερους χρωματισμούς μιας έννοιας. Έτσι δημιουργείται ή ανάγκη, για να γίνει γενικώς καταληπτό τό συναισθημα, να παρασταθῆ, να άποδοθῆ με μία εικόνα. Και ό εδύχισιμενος άνθρωπος, που έχει ύποστη αυτήν την δχι κοινή στους συνηθισμένους τόλους υπέρ-έντασι, θα δώση σ’ αυτό που άνάβλυσε μέσα του μια κάποια μορφή, θα χύση τό πνευματικό του έγώ, μέσα σε κάποια φόρμα, σ’ έναν τύπο, για να τό έκδηλώση, να τό έξωτερικεύση. Χρησιμοποιεί για τόν σκοπό αυτόν ένα ύλικό, ή χειροπιαστό (μάρμαρο, ξύλο κτλ.),

ή ασύλληπτο (ήχο, κίνησι, λόγο, μιμική κτλ.). Μέσα σ’ αυτό τό ύλικό πρέπει να περάση ότι αισθάνθηκε να κοχλάζει μέσα του. Έτσι που να τό δῆ, να τό αντίληφθῆ σ’ αυτή την ύλη, με την πληρότητα που τό αισθανόταν πριν στον έσωτερικό του κόσμο. Άπ’ αυτό που έσχηματίσθηκε με τόν τρόπον αυτόν, άκτινοβολεί στο περιβάλλον του, ότι ως τώρα ανάβραζε μέσα του. Έχομε δηλαδή αυτό, που ονομάζομε έργον τέχνης. Έργον τέχνης λοιπόν είναι ένα κομμάτι της ψυχής του καλλιτέχνου, που έχει πάρει μία μορφή, ή άποκρυσταλλωμένη και στερεά, όταν και παρέχεται αυτόοσιο, όπως βγαίνει από τό χέρια του δημιουργού του, ή ρευστό, όταν άπραιτήτως είναι και ό άνοδημιουργός. Στην πρώτη μορφή άνήκουν τό έργα των εικαστικών τεχνών και της Άρχιτεκτονικής, στη δεύτερη, της μουσικής, της ποιήσεως του θεάτρου, του χορού κτλ. Και στα δύο είδη τό έργο της τέχνης περνάει για να δημιουργηθῆ από τό πνεύμα· και τόν ρόλον της γύρεως αναλαμβάνει ή έμπνευσις. Και στα δύο άπαραιτήτως πρέπει να αισθανθούμε τόν παλμό της ζωής και να άναγνωρίσωμε την μορφή της εποχής, κατά την όποιαν έδημιουργήθηκαμ.

‘Η τέχνη λοιπόν είναι μία γέφυρα που οδηγεί από τη μιá ψυχή στην άλλη. Τό έργο της στήνεται όλόρθο έμπρός μας, γεμάτο παλμούς. Όρμα έπάνω μας με όλη την ηλεκτρική δύναμι των κυμάτων του, μας κατακτά και χώνει μέσα μας όλην την ψυχή, που του έχουμε έμψυσῆρι. Περνοόμε τη γέφυρα αυτή και γινόμαστε οικεία με τόν δημιουργό της, μπορούμε να αισθαν-

θούμε την πιο έσωτερη, την πιο απόκρυφη, την πιο λεπτή, την πιο άνευαισθητη δόνησι της ψυχής του. Γίνεται τη στιγμή εκείνη ένας είδος πνευματικής συνουσίας μεταξύ μας. Μ' αυτό πραγματοποιείται η βαθύτερη, ή πληρέστερη ένωση.

“Ας εξετάσουμε τώρα τα είδη της Τέχνης. Τα βασικά είναι δύο, απόλυτως και ουσιαστικά διάφορα το ένα από το άλλο ως προς την λειτουργία της γενεσεώς τους. “Ας ονομάσουμε το ένα δημιουργικό και το άλλο αναδημιουργικό.

“Ο αναδημιουργός καλλιτέχνης είναι ένα είδος κατόπρου που δέχεται πρώτα και άναγκακά έπειτα την συγκίνησιν. Δοιείται από αυτά και μεταδίδει έπειτα την δόνησιν που αισθάνθηκε. Τα λεπτά και εύαισθητα νεύρα του είναι πρόθυμα να αντιδράσουν στήν πιο μικρή, στήν πιο απαλή έπαφή, συλλαμβάνουν αχόρταγα και, έτι, συλλάβουν το σκορπίουν γύρω τους χωρίς φειδώ. “Ο αναδημιουργός πλησιάζει το αντικείμενον με το όποιον θα άσχολησθ, το εξετάζει, το ψηλαφίζει προσπαθει να το γνωρίσει, να ξεχωρίσει όλες του τις λεπτομέρειες, να το πάρη υπό την κατοχή του. Ποραμερίζει ό,τι τον ένοχλει, τακτοποιεί έτι του φαίνεται άδεβιδάλυτο, το παραμοιάζει στή δική του καιλαισθησία, διορθώνει την έκφρασί του, σύμφωνα προς τις ίδεες της έποχής του, λειαινεί, άπολύνει, στρογγυλεύει τις γωνίες άλλ' άφίνει τον πυρήνα δθικτον. “Όταν φθάσει εκεί καταλαμβάνεται από θεός και άρχίζει να προσαρμόζεται τώρα ό ίδιος προς το καλλιτέχνημα. Δέν λημοναί πως είναι ένας άπλος υπηρέτης του και έχει άναλαβεί τη φρόνηση της άρχικής του μορφής. Γι' αυτό έχει παραδώσει προηγουμένως τα χέρια του στέν πολιτισμό, που τοδ τά έλέπτει, κ' έκαμε άπολό το δέημα τους και εύαισθητότερη την άφή του. Τοδ χρειάζεται για να αισθανθ ή λεπτομέρεια. Γιατί ή δική του συγκίνηση προκαλείται βέβαια από το καλλιτέχνημα, και είναι σεβαστή. Μά αν έξωτερικέουσ στήν έρμηνησία του μόνοι αυτή, ή παρουσίασις του έργου θα είναι έλλειπής. Πρέπει περισσότερο να εύλαβηθ ή συγκίνησι, που έδωσε στο καλλιτέχνημα τη ζωή, την ύπαρξ και έμεινε ριζωμένη σ' αυτό. Στή δική του θα δώση τη μορφή ενός μωσαϊκού, παίρνοντας για πρώτη ύλη τις πολύτιμες πετρίτσες, που έπεσαν από τα χέρια τουδ δημιουργού καλλιτέχνου και που γονατιστός αυτός θα μαζέψη και θα συγκολληση με τις έντυπώσεις του τις προσωπικές από την έπαφή του με το καλλιτέχνημα. Μά το μωσαϊκό αυτό θά πλαίσιουσ μόνον το έργον, που τοδ έμποιεύθηκαν. Θά προσέξη να προσάρμόση καλά το πλαίσιον στήν εικόνα, που δέν πρέπει να ξεφεύγη απ' αυτό, άλλα και να μη πιέζεται, να μη ταλαιπωρητά. Λεπτή διαίσθησις στήν αξιολόγησι των διαφόρων σημείων του έργου είναι ή κυρία δύναμις του. Προθυμία να θυσιαση όσο μέγος χρειάζεται να θυσιασθ ή από την δική του προσωπικότητα και ν' άφιση να φανή πιδ άνάγλυψη ή φυσιογνωμία τουδ δημιουργού καλλιτέχνου, είναι το στήριγμά του. Στο πρώτο θά τον βοηθήσουν τά εύαισθητα νεύρα του που οί υπέρλεπτες ίνες τους θά συλλάβουν το πνεύμα τουδ έργου και οί φωτεινοί σπινθήρες τους θά φοτίσουν έτσι, ώστε

να φανή καλά που πρέπει να μείνη άθικτο από την δική του προσωπική έπίδρασι και που μπορεί να την άφιση διακριτικά πάντα, να φανή κ' αυτή. “Όλα λοιπόν αυτά μαζί άποτελουδ έτι, συ- ήως ονομάζουμε «καλαισθησιάν» τοδ αναδημιουργού.

“Ο δημιουργός καλλιτέχνης έχει και αυτός την καιλαισθησία του και όλες τις Ικανότητες, που συνδύονται μ' αυτήν ή που πηγάζουν από οτήν: πρώτεύοντα δμας στοιχεία, εις τα όποια και αυτή ύποτάσσεται είναι ή δύναμις της προσωπικότητός του και ή δημιουργική του πνοή. Αυτή σφουρηλατεί και συγχωνεύει έτι έπίκτιτο, έτι δευτεροδεν διαθέτει. Έμπρός εις το “Εγώ τουδ δημιουργού και στήν καισιν που προκαλεί ή όρμη του: όταν αυτό έμφανίζεται, όλα παρομερίζονται, όλα χάνονται, όλα παρσούρονται από την άναπήδησι της πηγής που αναβλύζει, άγνωστο από ποδ! Και με το άσυγκράτητο αυτό, χωρίς στο όποιον συντελείται μία φυσική δλοκλήρωσις, έχομε το εκ τουδ μηδενός ξεφύτρωμα αυτόδ, που ως τώρα δέν ύπερηκε, μίαν νέαν γέννησιν, μίαν δημιουργίαν.

“Υπάρχει δμας και μία άλλη διαίρεση της Τέχνης, δπως έπαμε στήν όρχη, και πάλι σε δυο είδη, που γίνεται βάσει τουδ όλικού που χρησιμοποιεί για την γέφυρα της ψυχής τουδ δημιουργός καλλιτέχνης. Το όλικό λοιπόν αυτό είναι: ή στερεό και σχηματίζει το άναλλοιωτο καλλιτέχνημα όπως είναι τα άριστουργήματα της άρχαιότητις, της πλαστικής και της ζωγραφικής, που μπορούμε να χαρακτηρίσωμεν ως τέχνην τουδ χρόνου, ή αόλληπτη και περαστικό, «τέχνην τουδ χρόνου», όπως είναι ή ποίησις και ή μουσική.

“Απομένει τώρα και μία τέχνη άκόμη, που συνδύζει και τις δυο ιδιότητες και είναι τέχνη χρόνου και χρόνου: ό χορός. Είναι ό μόνος που έχει και την χειροποίησι ή ήλη όπως ή πλαστική π.χ., και το μεταβλητό το κινούμενο το ρευστό, όπως π.χ. ή μουσική.

“Ο χορός λοιπόν είναι ή τέχνη που ξεφεύγει από όλες τις άλλες. Σ' όλες, το όλικό, που μεταχειρίζεται ό καλλιτέχνης, είναι και το αντικειμενικό, κέρι το έξένο. Το άσθημα μόνον τουδ δημιουργού του, παρώνοντας μέσα του, το κάνει δικό του, γιατί αυτός τουδ δίνει μία μορφή διαρκείας και το παραβίδει έτσι στήν αωιότητα.

“Ο χορευτής έχει για όλικό του μοναδικό το σώμα του. Το πρόσχορο σώμα της στιγμής εκείνης που είναι δμας μία παρωμένη δονούμενη από το αίμα, που κυκλοφορεί στίς φλέβες της, μορφή τουδ παρόντος.

“Άλλοίως άποχωρίζεται το έργον τουδ δημιουργός καλλιτέχνης και παρομερίζει για να έμφανισθ ή εκείνο. “Όταν θέλωμε να τον δοθμε και να γνωρίσωμε την προσωπικότητά του, πρέπει να την άναζητήσωμε οιασισιά πίσω από το έργον του. Στόν χορό μόνον καλλιτέχνης και καλλιτέχνημα άποτελουδ ένα σώμα, γίνεται ήληαδ ή ίδιος ό δημιουργός δημιουργός της έντυπώσεως του. “Ο Καλλιτέχνης είναι εκεί έμπρός μας και πλθει ζωντανός αυτός και άναπνέον, ζωντανόν και άναπνέον το έργον του από το ίδιο το σπαρταριστό σώμα του.